
TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ; ANTIEMPERYALİST - ANTİFAŞİST NİTELİKTE BİR DEMOKRATİK MESLEK ODALARI BİRLİĞİDİR (*)

GİRİŞ

Toplumların doğa üzerindeki egemenlik düzeyini belirleyen, bilimsel ve teknik ilerlemelerin, ekonomik ve toplumsal, gelişmenin başlıca itici gücü, yürütücüsü ve yönlendiricisi insandır.

İnsan, aynı zamanda bütün bu çabaların ortak amacını da oluşturmaktadır. Bu nedendir ki bilimselliği ilke edinmiş hekimler topluluğunu aynı zamanda demokratik, ilerici ve bağımsızlıkçı geleneklerini temsilcisi ve kalıcı mirascısı olan T.T.B. toplumumuzun ertelenemez, devredilemez ve vazgeçilemez nitelikler taşıyan sağlıklı yaşama hakkının somut olarak korunmasını ve güvence altına alınmasının savaşımını veriyor.

Yine bu nedenle T.T.B. Merkez Konseyi ve bağlı örgütleri kendilerini yalnızca örgüt üyelerinin özlük, ekonomik ve demokratik hak taleplerini savunmak ve olabildiği ölçüde yaşama geçirmekle sınırlamıyorlar. Yıllardan beri sürdürdükleri gibi, bu taleplerini, kendilerinde içinde yer aldıkları emekçi sınıfların kalıcı çıkarları ve toplumsal kurtuluşları doğrultusunda geliştiriyorlar.

T.T.B. Merkez Konseyi bu çalışmayla, Türkiye'de birey ve toplum sağlığına ilişkin temel ilkelere, örgütlenme sorununu her zaman olduğundan daha kesin olarak zorunlu ve ivedi kılan sosyal gelişmelere, bilimsel sorumluluğun Türkiye hekimlerine dayattığı güncel görevlere çağdaş bir yorumla yaklaşmakta ve görüşlerini değerli üyelerine sunmaktadır. Bu niteliğiyle bu çalışma T.T.B.'nin tüm kitle tabanı ile birlikte içinde bulunduğu demokratik gelişme ve yenileşme sürecinin bir yansımasıdır.

Biliyoruz ki, yeni düşünceler, yeni davranışlar ve her türlü yenileşme karşısında güvensizlik, köklü değişmelere karşı korku, insan doğasının bileşiminde vardır. Ancak yine de insanlık bilinci, belirli tarihsel dönemlerde toplumun büyük bir bölümünün kabullendiği alışılmış ve kökleşmiş gibi görünen ama köhnelenmiş kurumları, değerleri ve değer yargılarını parçalamak, ileriye doğru cesur bir adım atmak isteyen öncülerine hayranlıkla karışık bir saygı göstermiştir.

(*) TTB Merkez Konseyi Demokratik Haklar ve Özgürlükler Komisyonu tarafından 1979 da hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın verdiği olanaktan yararlanarak, halkımızın fizik ve moral açısından sağlıklı bir toplum olmasını hedefleyen öncü hekimleri, tıbbî, sosyal araştırmalara ve bilimsel gelişmelere, toplumsal bilinçlenmeye katkısı bulunmuş, biyolojik ve ruhsal sağlığı yanında kendisini toplumun özgürleşmesine, demokratikleşmesine ve bağımsızlığına adanmış bilim emekçisi ohcalarımızı, ustalarımızı saygıyla anıyoruz.

DOKTORUN GÖREVİ NEDİR?

Çek biyologu, hümanist doktor Jan Purkinye 18. asırda şöyle yazmış: «Doktorun en önemli görevi, yalnızca, biraz önce tehlikeye düşmüş bulunan insan yaşamını bir kez daha eski durumuna döndürmeğe gayret etmek ya da onu bir süre daha yaşatmaya uğraşmak değildir. Bunlarla birlikte, bireyi, sağlığını bozan dış etkenlerden korumak, onu olgunluğun ve güzelliğin hayranlık uyandıran bir aşamasına ulaştırmaktır.»

Doktorun görevinin kapsamını genişleten ve onu **dış etkenlerle** savaşmakla yükümlü kılan bu görüşler, çağımızda alabildiğine zenginleşmiş, kamuoyunda etkin yandaşlar ve derin bir sosyal içerik kazanmıştır. Ne var ki yine de, sağlık bilimlerini ve uygulamalarını kendi dar sınırları içinde kasetmek isteyen görüşler günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Sağlık alanına yüzeysel bir bakışla yaklaşan bu tür görüşlerin sahipleri, sağlık sorunlarını hastalık etkenleri, hastalar, doktorlar ve sağlık emekçileriyle sağlık kurumları arasında sınırlamak ve orada çözmek eğilimindedirler. Bütün bu sayılanların, hep birlikte, bir bütün olarak içinde yer aldıkları doğal, biyolojik, toplumsal ve iktisadi koşulların ürünü olduğunu gözardı etmektedirler. Bunun sonucu olarak hastalıkların engellenmesinde ve iyileştirilmesinde, onları oluşturan temel nedenlerden yalnızca bir-ikisiyle savaşmak yoluna gidilmekte, bununla yetinilmektedir. Bu yüzden biyolojik ve doğal çevreyi bozan, iktisadî ve toplumsal yaşamın niteliğini kötüleştirerek hastalıkların oluşma zeminlerini yaratan koşullara ve bu koşulların değiştirilmesine yeterince ağırlık verilmemektedir.

Hastalıkları ve hastaları kendilerini oluşturan nesnel koşullardan soyutlayarak ve yalnızca görülen-etkenleriyle savaşarak sağlık sorununa kendi dar çerçevesi içinde bir çözüm sağlamak mümkün müdür?

Varsayalım ki doktor ve hasta, **bir süre için** bütün bir sosyal ilişkiler ağı içinden, kendi dışlarında varolan fizik çevreden ve sürüp giden yaşamdaki soyutlanabilseydiler ne olurdu?

Bu varsayım uyarınca hastanın iyileşmesi, sağlık bilimlerinin gelişkinlik düzeyine, doktorun kavrayışına ve pratik yeteneğine, bir de teknik araçların ve sağlık kurumlarının iyi işlemesine bağlı kalacaktı. Kolaylıkla anlaşılabilirdiği gibi burada sözü geçen az sayıdaki önköşül sürekli bir biçimde iyileştirilebilir ve geliştirilebilir nitelikte olduğundan sonuç olarak toplum daha az hastalanacak, hastalar daha çabuk iyileşebilecekti.

Bu varsayımın mantıki bir temele dayandırılması da gerekiyor: Doktorun kendi uğraş alanı dışında kalan ama hastaların ve hastalıkların sürekli olarak önüne getirdiği dış dünyayı ve yaşamı derinlemesine izlemesine, bu yaşamın toplum ve birey önüne çıkardığı sorunlar üzerinde kafa yorup, bunların çözümünü için çaba göstermesine —Mesleki işbölümünün bunu içermesi nedeniyle— gerek yoktur. Hekimin başlıca ve biricik uğraş alanı, hangi biolojik, doğal ve sosyal çevrenin ayrı ayrı ya da ortak ürünü olursa olsun «hastalık olgusu ve hasta birey» olarak kalmalıdır. Doktor, araştırılması, tanısı ve iyileştirilmesi zaten bir yığın emeği, sistemli bir çalışmayı gerektiren hastalıkların görünür etkenleriyle savaşmalı, bunları üreten, barındıran ve bir emekçi olarak kendisinin de içinde yer aldığı ekonomik-toplumsal çevreye edilgen bir biçimde bakmalı, dışında kalmalıdır. Öyle ki, mesleki yaşamı esnasında dil, din, mezhep, cinsiyet, deri rengi soy ve sosyal sınıf ayrımı yapmayan **hümanist** doktor, bu tutumunu sosyal yaşamında da sürdürmeli, bir emekçi olduğu halde sınıflar üstü ve siyaset dışı kalmalıdır.

Elbetteki bu varsayım yalnız doktorun toplumdaki soyutlanmasıyla kalmamakta benzer gerekçelerle diğer meslekler içinde benzer talepler içermektedir. Böylece doktor, veya başka bir emekçi toplumun dışına itilmiş toplumsal mücadelelerde edilgenleştirilmiş, tarafsızlaştırılmış, bilimsel ve pratik işlevi olan basit bir makina düzeyine indirgenmiş olmaktadır.

Oysaki aydın bir emekçi olarak doktorun görevi böylesine sığ ve yüzeysel bir işlevin sınırlarını çoktan aşmıştır. O, bir yandan bilimsel araştırmalarla, pratik çalışmalarla uğraşırken, bir yandan da bununla eş zamanlı olarak iyileştirmeye uğraştığı bireyin fizik ve moral özelliklerini üreten sosyal çevresini, ekonomik yaşamını, bunlar arasında yer alan hastalık nedenlerini derinlemesine kavramaya çalışacaktır. Doktor, o zaman, mesleki işlevinin sağladığı nesnel verilerle, bireyin fizik ve moral konumuyla sınıflı toplumun haksızlıkları arasındaki neden-sonuç ilişkisini kavrayabilecektir.

Doktorun görevi koşuların her ikisi de bir araya geldiği takdirde somut ve bütünselliği olan bir içerik kazanacaktır. Böylece mesleki işlevinin zorunlu kıldığı tüm görevleri yerine getirmenin yanısıra, hastalıkları üreten ekonomik ve sosyal yapının değiştirilmesine ve düzeltilmesine bilimselliği rehber edinerek katkıda bulunmak da doktorun görevidir.

Türkiye hekimleri olarak topluma karşı ilk ve başlıca yükümlülüğümüzü açıklıkla belirleyen hümanist ilkeleri bir kez daha yineliyoruz. «Doktorun ve dış hekiminin başta gelen görevi insan sağlığına, yaşamına ve kişiliğine özel ve saygı göstermektir.» (*)

SAĞLIK ALANINDA DEVLETİN GÖREVİ NEDİR?

Soyut bir anlatımla yurttaş sağlığının korunması devletin en önemli görevlerinden biri olmalı, devlet başlıca işlevlerini toplumun sağlıklı ve mutlu olmasını sağlayacak biçimde düzenlemelidir. Tüm sağlık hizmetleri ve bakımı bütün yurttaşları eşitlik içinde, hızlı, en yüksek bilimsel uygulamalarıyla ulaştırılmalı ve tümüyle ücretsiz olmalıdır.

Devlet aynı zamanda hekimlik hizmetlerinin ve tıbbî araştırmaların gelişmesine katkıda bulunmakla, ter türden uzmanların ve sağlık kadrolarının eğitilmesiyle ve yetiştirilmesiyle yükümlüdür. Her türden sağlık kuruluşları ağının ülkenin dört bir yanına ivedilikle ve yeterli hizmet götüreceği biçimde hazır bulundurulması devletin görevidir.

Devlet toplum sağlığının gelişmesine düzenli bir biçimde yardım etmeli toplumsal bir siyasetin gereği saymalı, bilimsel bir planla ve ona bağlı yıllık planlarla bu işlevini yerine getirmelidir. Bu işlevin yerine getirilmesinden yalnızca sağlık ve sosyal güvenlik görevlisi uzmanlar değil, bir bütün olarak kamu yönetimi ortaklaşa sorumlu olmalıdır.

TÜRKİYE'DE DURUM

Bu ilkelerin ışığında ülkemize baktığımızda neler görüyoruz?

İmparatorluğun çöküşünü izleyen 55 yıllık Cumhuriyet döneminde yukarıda anılan hedeflerden hangisine ulaşabilmiş durumdayız?

Ne 1961'den sonra hazırlanan 3 adet 5 yıllık plan ne de şu son günlerde mecliste kabul edilen 4. Beş Yıllık Plan Türkiye'nin sağlık sorunlarına doğru bir yaklaşım ve köklü bir çözüm önerisi getirmiyor.

(*) Tıbbî Deontoloji Tüzüğü (Madde 2).

1963'de başlayan ve 15 yılda Türkiye'nin tüm sağlık hizmetlerini toplumsallaştıracak olan ünlü «Sağlık Hizmetlerinin Sosyalizasyonu» yasası bu sürenin son yılında amaçlarının % 25'ine ulaşamamış ve yozlaşmış olarak rafa kaldırılmıştır.

1980'ler Türkiye'sinde sağlık alanı, tüm ekonomik ve sosyal sorunlara ilişkin atamalar gibi kitlelerin kalıcı çıkarları ve buna ters düşen özel çıkarlar arasında yoğun bir mücadeleye tanık oluyor. Bu mücadelede bilimselliği ilke edinerek emekçi kitlelerden yana taraf tutan hekimlerin tek tek ya da grupsal çabalarının ağırlığı giderek artıyor. Ancak bunlar yeterli değildir. Sağlık sorununun bütünsel olarak incelenmesi ve çözüm yollarının dünyada denenmiş ve başarı kazanmış örneklerden esinlenerek bulunması gerekiyor.

Sağlık bilimlerindeki gelişmeleri izlemek, ona katkıda bulunmak, sağlık ve koruyucu hekimlik işlevinin bireysel ve toplumsal hedeflerini belirlemek, bunun teknik uygulamalarıyla uğraşmak, öncelikle hekimlerin görevidir. Ancak hekimler topluluğu, toplumsal sağlık sorunlarının tartışılmasına, ilkelerinin saptanmasına, kendi işlevlerinin ve sorumluluk alanlarının belirlenmesine, mesleki ekonomik, sosyal demokratik hakları için mücadeleye büyük çoğunluğuyla henüz yabancıdır. Buna karşılık bazı tabip odalarımız ve emeğiyle hayatını kazanan bir aydın olmanın bilincine ulaşmış hekim arkadaşlarımız tarafından gerçekleştirilen araştırmalar giderek yoğunlaşmakta, daha şimdiden ülkemizin sağlık ve sosyal güvenlik sorunlarının sergilenmesine ve onların çözümüne ışık tutmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde, Türkiye'de toplum sağlığının içinde bulunduğu ilkel düzeyi genel hatlarıyla göreceğiz. Burada sergilenecek olan sağlık alanındaki gerilik, gelmiş geçmiş tüm egemen sınıf iktidarlarının ortaklaşa sorumlu oldukları sağlık siyasetlerinin sonucudur. Bu nedenle Türkiye toplumunun sağlık ve sosyal güvenlik sorunlarına ülkemiz hekimlerinin ve tabip odalarımızın ürettikleri ilginç çalışma ve araştırmalardan da yararlanarak, kalıcı çözüm önerileri getirmekle yükümlüüz.

Başarısı dünyada kanıtlanmış uygulamalardan «model»ler üretmek yurdumuzun doğal, sosyal koşullarına uygun, gerçekçi çözümler önermek görevi öncelikle bilimselliği ilke edinen hekimlerimize ve örgütlerine düşmektedir. Egemen sınıf iktidarlarının sağlık alanında yıllardır sürüp giden ihmali devam ettirmesi, kapitalist sömürü ve baskının gözle görünür sonuçlarıyla toplumun yaşamını karartması ve toplumun en değerli varlığı olan yaşama hakkını sınırlamasına karşı etkin bir tavır almak bütün hekimlerin insanlık borcudur.

Bunun mantıkî sonucu olarak yönetici egemen sınıfların birbirini tutmaz sağlık planları ev uygulamaları karşısında bilimselliği egemen kılmak ve hekimler topluluğunun sömürücü sınıflar yanında değil emekçi sınıflar yanında yer aldığını kanıtlamak için bilimsel bir plan, yeni bir «ulusal sağlık siyaseti» geçiştirmenin zamanı çoktan gelmiştir, geçmektedir.

Bu planda elbetteki egemen sınıfların sağlık konusunda 55 yıldır süregelen ihmal ve başıboşluğunu sergilemek gerekiyor. Bununla birlikte soruna ilişkin çözüm önerilerini ve çözüm yöntemlerini de içerecek olan böyle bir «karşı plan» kitlemizin bilinç düzeyini ekonomik haklar ve demokratik talepler mücadelesini yükseltmekle kalmayacak, hekimle toplum arasında yüzyıllardır sürüp gelen yabancılaşma da bir ölçüde azaltacaktır.

Hekimlik bilimlerini ve uygulamalarını tıbbi gereçler üretimini, bütün bilimsel araştırmaları toplum yararına yürütmeyi ilke alacak olan böyle bir modelin, böyle bir «karşı planın» Türkiye gibi kapitalist bir toplumda bütünüyle uygulanmasına olanak bulunmadığını biliyoruz. Ancak emekçi kitlelerin kapitalist sömürüden, zulüm ve baskıdan kesin olarak kurtuluşuna kadar sağlık ve sosyal güvenliğe ilişkin fizik moral ve entellektüel yeteneklerinin geliştirilmesi konularındaki taleplerini açığa çıkarmak ve desteklemekle yükümlü olduğumuz da unutmamak zorundayız. Böylece, hedefleri netleştirilmiş, yöntemleri belirlenmiş ve emekçi sınıflardan yana bilimsel «karşı plan» aracılığıyla, hekimler topluluğunun tüm demokratik özlem ve hak taleplerini emekçi sınıfların kalıcı çıkarlarıyla bağdaştırmak olanağında ortaya çıkacaktır.

I. ULUSAL LEpra SEMİNERİ

(YABANCI BİLİM ADAMLARININ KATKISIYLA)

9 - 11 Nisan 1980 Dişhekimliği Fakültesi
Çapa - İSTANBUL